

otro, (10) así como el testador mandó; facendo ende la quarta parte (11) de toda la herencia, que puede tener para sí. E esta quarta parte es llamada en latin, trebellianica. E si este que así fuesse establecido por heredero, non quisiere recibir la heredad, o despues que la ouiere recebido, non la quisiere entregar al otro, puede apremiar el Judgador (12) del lugar, que lo haga.

TITULO VI.

De como los Herederos pueden auer Plazo para conseyarse, si tomaran aquel heredamiento en que fueron establecidos Herederos, o non: e como se deve fazer el Inuentario. Otrosi, como deve ser la muger guardada despues de muerte de su marido, quando dizen que finco preñada del.

Eligros, e trabajos muy grandes a las vezes vienen a los herederos, quando son dañosas las herencias en que fueron establecidos.

ta. per Andream de Isern. de controver. inter mascul. & femin. de beneficio. colum. fin. & per Speculator. titul. de loca. §. nunc aliqua. versic. 59. & 62. & quæst. 76. & quæst. Decius. consil. 146. tertio dubio. & Alexand. consil. 15. colum. 8. 4. volum. Socius. consil. 167. antepen. & penult. colum. 2. volum. & an id. quod filius percepit, agens ad supplementum legitimæ, computetur in eo, quod sibi debet restitutum iure fideicommissi? Vide Bartol. quod sic, per rex. ibi in leg. liberti. §. filium. ff. de ann. legat.

(10) Al otro. Et si vivente fideicommissario, fideicommissum sit delatum, transmittitur ad hæredes, secundum Bart. qui bene hanc conclusionem probat. & sequuntur ibi Doct. in leg. cum filio. in princ. ff. de leg. 1. & limita. & intellige. ut per Bart. & Paul. de Cast. in leg. quidam ita. in princ. ubi bonus text. ff. ad Trebell. fideicommissum verò conditionale ante eventum conditionis, non transmittitur, ut in leg. unica. §. si autem sub conditione. C. de cadu. toll. quod etiam gloss. in leg. unica. C. de bis. qui ante apert. tabul. voluit procedere, etiam si esset de liberis ad liberis, & ita committitur tenetur contra gloss. quæ contrarium voluit in leg. is. cui. §. fin. ff. de adio. & obligatio. ut adducit Bald. in leg. si in personam. C. de fideicommissi. & Gualtel. Benedic. in repet. cap. Raynuntius. super verbo. si absque liberis. 2. in tractatu fideicommissaria substitutionis. solo totius repetition. 342. col. 2. non potest tamen jus fideicommissi universalis cedi. & delegari, & sic procuratori in rem suam non potest fieri restitutio fideicommissi, ut probatur in leg. si mulier ita dotem. §. ex esse. ff. de iure dot. dicit tamen Angel. in leg. apud Julianum. §. utrum. ff. ad Trebellian. & sequitur Paul. de Cast. in leg. restituta. in princ. eod. tit. quod procurator in rem suam, ut cessionarius, cui fideicommissarius celsit iura sua, bene potest petere, ut cedenti fiat restitutio ad commodum cessionarii, licet non possit petere, ut fiat sibi per dict. §. si ex esse. & quod ita optinuit Bononiz. Adverte tamen, quod de aequitate juris canonice, ut inferius tangam: non videtur opus esse aliqua actuali verbali, vel reali restitutione fideicommissi: imò illo die fideicommissi cedente, hæreditas transit ipso iure in fideicommissarium substitutum, ut est text. & ibi ad hoc ponderavit eum Bald. colum. 6. in cap. in presentia. de probatio. & secundum hoc iura jam competentia, fideicommissario cedenti, transirent in cessionarium, qui posset petere: ut actualiter sibi tradatur. Cogita tamen, quia per hoc non videtur recedendum à dispositione, dict. §. ex esse. & à doctrina Ang. ad quod faciunt dicta Paul. de Cast. in leg. qui ita. §. 1. ff. ad Trebel. super gloss. quæ incipit. ergo: procuratori tamen fideicommissarii habenti, ad hoc speciale mandatum bene potest fieri fideicommissi restitutio: & tunc iura, recta via, in fideicommissarium transeunt: nec momento resident apud procuratorem dict. leg. qui ita. §. 1. ff. ad Trebellian.

ca. La quarta parte. Hæc vulgò dicitur Trebellianica inducta fuit per Senatufconsultum Pegasianum,

ut in §. sed quia, in sit. de fideicommissi. heredi. & de ista habetur, ff. C. ad Trebellian. & in cap. Raynuntius. de testat. & cap. Raynaldus, de hac etiam habetur in leg. fin. titulo 11. infra ead. part. ubi vid. quæ in materia hujus quartæ, Deo dante, dicam.

(12) Apremiar el Judgador. Et sic, iudicis officio fit ista coactio, ut est in §. quia autem, in sit. de fideicommissi. heredita. L. quia poterat, ff. ad Trebellian. quod si adiret, sponte, cogetur hæreditatem restituere, actione directa, vel vtili, ex eo testamento, gloss. in leg. restituta. §. 1. ff. ad Trebell. & in leg. ex ea. C. eod. tit. Bart. in leg. legatarius. §. 1. & in leg. non est cogendus. ff. ad Trebellian. & quando servus institutus posset cogere hæredem adire, vide distinctionem Bart. in leg. si res aliena. §. servus. ff. ad Trebellian. & hæres, qui coactus adiit, posset cogere fideicommissarium, & ejus hæredem, ut hæreditatem recipiat: & si hæredem non reliquit, bona vendi debent, & creditoribus assignari, L. postulante, in princ. ff. eod. hæres namque debet manere sine incommodo, L. quia poterat, eodem tit. ubi etiam habetur, quod hæres, qui coactus adire, non habet quartam Trebellianicam, adde L. ita tamen, §. qui suspellam, ff. eod. & ab illa leg. quia poterat, usque ad leg. ex facto, videbis multa circa istam coactionem hæredis, & in leg. nam quod. §. qui compulsus, videas per Paul. de Cast. usque ad quod tempus posuit recedere recusans adire, ut posset habere hanc quartam, & legit illum §. sub leg. apud Julianum, an autem, qui coactus adire: non solum perdat quartam, sed etiam jus dicendi fideicommissum esse nullum, videtur de mente Bart. in dict. leg. apud Julianum, §. si de testamento, ff. ad Trebellian. quod etiam perdet istud jus dicendi nullum, quod Paul. de Cast. dicit ibi esse singulare: si tamen esset verum & de veritate hujus dicti dicit se dubitare: & non decidit, tu vide illum text. nam ex eo deciditur ista quæstio, meo iudicio, ut licet hæres coactus adeat, adhuc possit dicere de nullitate fideicommissi: hodie verò in regno isto propter dispositionem, L. 1. ordinati. tit. 2. lib. 9. L. 1. ex ipsa lege hærede nolente adire, vel repudiante: hæreditas vadit ad substitutum fideicommissarium, unde cessabant hodie istæ subtilitates, & an fractus juris communis super coactione hæredis adire nolentis, & illi circuitus inanes, in quo dict. L. ordinamenti sequuta fuit æquitatem juris canonice, de qua dixi in gloss. super parte. alio, secundum quam æquitatem, ut dicit Gualtel. Benedic. in dict. versic. absque liberis, iudicatur in Parlamento Tholosæ, erant etiam de jure antiquo aliqui casus, in quibus adiones transibant in fideicommissarium, etiam absque alia restitutione, quos vide in leg. per. §. cum autem, & ibi per gloss. C. ad Trebellian. & per Alex. in leg. 1. §. sed & quotiens. ff. eo. in quibus, neque etiam in aliis hodie de jure regni non transit possessio, nisi restitutione facta, gloss. in dict. §. sed & quotiens. cum aliis allegat. per Bald. in dict. leg. pen. in quæst. finali.

TITULUS VI.

blecidos: e mayormente, si las deudas, e las mandas, que son a pagar, son mayores, e montan mas, de quanto vale el heredamiento. E por deluiar los herederos deste peligro, e de este daño, touieron por bien los Sabios antiguos, que pudiesen ante auer conseyo, que rescibiesen la heredad, si les era pro, o daño, en tomarla. Onde, pues mostramos en los Titulos ante deste, de como los herederos pueden ser establecidos en los testamentos, queremos aqui dezir, de como pueden demandar plazo, para demandar conseyo, si rescibiran la heredad en que los establecieron. E mostraremos, que cosa es este plazo. E a que tiene pro. E quien lo puede demandar. E a quien. E quando. E quanto tiempo deve ser otorgado, para tomar conseyo. E en que manera deve tomar la herencia del finado, si el entendiere que le es prouechosa; o desecharla, si la non quisiere.

Ley 1. tit. 3. lib. 5. Recop.

L E Y I.

Que cosa es el Plazo, quel heredero deve auer para conseyarse, si tomara la herencia, o non: e a que tien pro, e a quien lo puede demandar, e quien non.

Formari mus in cap. fin. in joro comp. jur. 13. n. 2. pag. 823.

Deliberare, in latin, tanto quier dezir, en romance, como auer ome acuerdo por sí mismo, o con sus amigos, (1) si es bien de fazer aquella cosa, sobre que tomo plazo para conseyarse. E tiene grand pro (2) este deliberatio. Partida VI.

L E X I.

De liberare idem est, quod cum amicis consilium an recipiat hæreditatem quis habere: & prodest ut informetur deliberans an sit ei lucrosa, vel damnosa hæreditas: quoniam deliberationem potest habere is cui hæreditas est delata: sed si servus est institutus ejus curator petere debet deliberationem, & si minor, ejus curator: & debet peti ante aditionem hæreditatis. Hoc dicit.

(1) Con sus amigos. Sequitur dicta Azo. in summa, C. de jure deliber. col. 1. versic. deliberare.

(2) Grand pro. Deliberatio indicibus hominum caloribus refrenat: & à malo iudicio retrahit, cap. anteriorum, in princ. & ibi Archidia. 2. quæst. 6. & in autem. de appella. & intra qua tempo. colla. 4. in princ. & vide Aristot. 6. ethicorum, cap. 7. & dicit Bald. in leg. cum precum, C. de liber. caus. quod ubi præcedit deliberatio præsumitur, quod confessio fuit facta ex certa scientia, & adde Bald. in leg. accusationem, col. 3. C. de accusatio. & gloss. in cap. si quis iratus, 2. quæst. 3. dicentem per rex. ibi, quod ibi non erratur, ex deliberatione aliquid fit.

(3) A los otros. Idem dic in fideicommissario universalis, in quem transeunt omnia onera, secundum Bartol. & Paul. de Cast. quem vide in leg. 1. §. ait prator. ff. de jure deliber. licet legatario non datur, ut ibi dicit gloss.

(4) La mayor partida de la herencia. Not. hoc quia non ita bene aperiebatur per LL. juris communis, quod terminus ad deliberandum peti debeat coram iudice, ubi est major pars hæreditatis, facit L. si fideicommissum, in princ. ff. de iudic.

(5) Ante que se otorguen. Adde L. si curatoris, C. de jure deliber.

(6) Las cartas. Intellige tam de debitis, quam de creditis. & ut exhibentur instrumenta creditorum hæreditatis fiet proclama, ut infra tale tempus exhibentur, ut hæres deliberans possit inspicere, ut dicit gloss. Bart. & Paul. in leg. Aristot. ff. eod. & post terminum non audiuntur creditores, si non exhibuerint L. 1. §. cum igitur.

miento a los que son establecidos por herederos en testamento de otro, e aun a los otros (3) que han derecho de heredar, por razon de parentesco, los bienes de alguno que muriesse sin testamento. Ca en tal plazo como este pueden ver, si tomando la herencia, les viene ende pro, o daño. E deuen demandar los herederos plazo para esto, al Rey, o al Juez del logar, do es la mayor partida de la herencia (4) del finado. E este plazo deuen demandar, ante que se otorguen (5) por herederos de palabra, o de fecho. Otrosi les pueden pedir, que les fagan mostrar las cartas, (6) e los escritos, que pertenescen a la herencia, porque ellos se puedan mejor conseyar. E estas cosas, dezimos, que pueden pedir los herederos, quantos quier que sean, vno, o muchos. Fuera ende, si alguno dellos fuere siervo (7) de otro. Ca el que tal fuessse, non lo puede fazer; ante lo deve demandar su señor por el. Otrosi, quando alguno de los herederos fuessse menor de veynte, e cinco años, (8) non podria el demandar, por si, tiempo para demandar, e auer este conseyo; mas deuelo demandar por el, aquel que lo ouiere en guarda.

L E Y II.

Quanto tiempo deve ser otorgado por plazo a los herederos, para auer el conseyo sobredicho.

VN año (1) de plazo puede el Rey dar a los herederos, en que se conseyen, si quisier.

tur, ff. si cui plus quam per L. fauci, & facit secundum Angel. in dict. leg. Aristot. quod si actor in libello faciat mentionem de aliquibus instrumentis, possit petere reus: ut illa exhibeat: ut deliberare possit, & quod alias non tenebitur respondere, & est practica Innocen. in cap. 1. de probat.

(7) Siervo. Et si delata sit hæreditas monacho, Abbas, & non monachus petet tempus ad deliberandum: cum jura loquentia in servis, locum habeant in monachis secundum Innoc. in cap. cum olim, de privileg. maxime quia, & Abbas solus potest adire hæreditatem sine monacho, ut not. Innoc. in cap. 1. de probat. in fin. gloss. magna, Paul. de Cast. in leg. 1. ff. de jure deliber.

(8) Menor de veynte, e cinco años. Non ita bene expressum reperies de jure communi, nam L. ait prator. ff. eodem, loquitur in pupillo, & non in adulto: imò videbatur, quod sicut adultus per se potest adire hæreditatem, ut in leg. puberem, C. de jure delib. leg. 13. infra eod. in fin. ita etiam posset petere terminum ad deliberandum: unde videtur, quod ista L. debeat intelligi in adulto habente curatorem, L. si curatoris, C. de integram rest. minor. nam si non haberet: sicut posset adire, posset etiam à iudice petere tempus ad deliberandum.

L E X II.

Quando tempus deliberandi petitur à Rege: Rex concedit annum: sed si petatur à iudice loci, ubi est major pars bonorum hæreditatis: indulget novem menses, vel minus, si sibi visum fuerit: non tamen minus, quam centum dies: & si hæres intra tempus deliberationis indultum moritur, ejus hæres habebit reliquum tempus, quod superest. Si vero post tempus illud moritur, si non erat mortuus de liberis ejus hæres repellitur, si autem erat de liberis, admittitur hæres ejus tempore lapsio non obstante. Hoc dicit.

(1) Vn año. Ortum habet à L. fin. §. & hac quidem, C. de jure deliberand.

feren romar la herencia en que son establecidos, o non; mas los otros Juezes les deuen dar nueue meses. (2) Pero si entendieren: que en menor tiempo le podria acordar, bien les pueden menguar este plazo, dandoles cient dias

(2) Nueue meses. An procedit hoc, etiam si haeres sit de liberis testatoris, quibus ad agnoscendam bonorum possessionem dabatur annus, ut in leg. 1. per totum, & in S. largius, ff. de success. edict. & iubetur iudici in praefixione huius termini imitari praetoris edictum, ut in leg. si quis instituitur, §. 1. ff. de heredit. instituend. doct. communiter velle videntur, quod non possit minus anno dari liberis: ut tradunt Alex. & Jas. in rubric. C. de success. edict. sed Ludov. Roman. in leg. quandiu institutus, ff. de acquir. heredit. & consil. 493. incipit, in causa consultationis proposita aduertendum, vult, quod non habita distinctione inter haerem suum, vel extraneum: hodie tantum dentur novem menses per text. in leg. fin. §. sed quia quidam, C. de iure deliberand. Ad quem tex. respondit Alex. & Jason. ubi supra, quod loquatur in extraneo haere, videtur de mente huius, L. partitarum, quod tam haeredi de liberis, quam extraneo tantum assignentur novem menses: & non annus ille, qui dabatur de iure praetorio ex eo: quia ista L. ut patet ex sine loqui videtur in utroque: & quia ista LL. partitarum non curantur de illis bonorum possessionibus, induditis a iure praetorio.

(3) Cent dias. Adde L. itaque, ff. eodem, sed an post lapsum termini assignati poterit, si adhuc vivat, adiret, tex. cum gloss. est, quod non in leg. quandiu institutus, ff. de acquir. heredit. licet nullo assignato termino perpetuo possit adire, L. licet, C. de iure deliber. gloss. in leg. cum antiquioribus, C. eod. & tenet Azo. in summa eiusdem tituli, Bald. in dist. leg. licet, in hoc tamen dilatus, quod si iste terminus assignetur ad petitionem filii ex haereditate, servandum est, quod habetur in leg. scimus, §. illud, C. de in offic. testam. si vero ad petitionem creditorum, tunc post tempus praefixum videtur adire, ut in leg. scimus, §. penult. C. de iure deliberand. dixit tamen in hoc Bald. in rubric. C. de success. edict. unum verbum singulare, quod hoc non prodest omnibus, sed solum creditoribus ad quorum petitionem est terminus assignatus, argument. L. de atate, §. qui tacuit, ff. de interr. actio. versic. contumax. autem, & leg. fin. tene menti hoc dictum Bald. non enim reperio docto. ibi qui in hoc ei contra dicant: si vero terminus statuatur ad petitionem substituti, tunc elapso termino videtur haeres repudiasse, seu habetur pro repudiante, ut in dist. leg. quandiu, & ibi gloss. & Bart. & idem Bartol. in leg. si quis suus, ff. de iure deliber. & in leg. filii mater, ff. ad Tertul. Adverte etiam, quod si haeres sit de liberis, videtur, quod ex lapsu termini sibi praefixi ad deliberandum, non excludatur a successione per istam legem partitarum, in fine, ubi dicam, quod autem si motu proprio haereditis, & non ad instantiam alterius petita esset dilatio ad deliberandum. Cynus, & Fulgo. in leg. fin. versic. fin autem hoc, C. de iure deliberand. dicunt, quod tunc procedet ille tex. scilicet, quod habetur pro adente elapso termino, quod limita, & intellige, ut per Alexand. ibi, quando tempus ad deliberandum fuit datum integrum: fecus si fuerit per iudicem abbreviatum: quia tunc secundum eum etiam si datum esset ad instantiam substituti, non videretur repudiare, vide ibi per eum qui, & aliis modis etiam dictam limitationem. Adverte etiam, quod si haeres dicat: credo hereditatem esse respiciendam: si cum his verbis transeat cursus tertium mensium, inducitur repudiatio, vide in leg. fin. in princ. cum gloss. ibi super verbo, melius, & ibi Bart. & Paul. & Alex. C. de iure deliber.

(4) Alomenor. Innuite, quod iste terminus non possit per iudicem abbreviari: non enim haeredes sunt praecipitarius, ut in lege prima, §. largius, ff. de success. edict.

(3) a lo menos. (4) E si por aventura, alguno de los herederos muriese, ante que se cumpliera el plazo que les era puesto, (5) aquel tiempo que le fincaua (6) despues de su muerte, devuelo auct su heredero, para confejarse. Pero

& ita tenet Bartol. in leg. si quis instituitur, ff. de hereditibus instituendis, dicens, quod ex hoc mille processus de vastabantur, & Bartol. sequitur ibi Joannes de Imol. & idem tenet Bartol. in leg. quandiu institutus, ff. de acquirenda hereditate, quod tamen limita, & intellige, ut procedat quoad habendum haerem pro adente, vel repudiante, juxta id quod dixi in gloss. praecedenti: sed quoad hoc, ut curator detur bonis, qui respondeat creditoribus, minor terminus possit praefigi, ut in leg. prima, §. sane, ff. de success. edict. L. si curatoris, C. de iure deliberand. & tenet doct. communiter, ubi etiam Jason. & Alex. in rubric. C. de success. edict. ubi Alex. & Decius volunt, quod ex causa successus iudex etiam istum terminum abbreviare ex regula, quam tradit Bart. in leg. 2. ff. de re judic. caput. cum sit romana, ubi etiam Decius de appellat., & causa possit esse si aliquid celeritatis requireret, ita, ut haereditis longa deliberatio damnum afferat: ut si iustus sit haeres dare aliquid alimenta ex die postquam hereditatem adierit, qui interim periret fame, vel alius casus occurreret desiderans celeritatem, ut etiam tradit Bartol. in dist. lege 2. & satis hoc placet.

(5) Que les era puesto. Idem dic, & si nullus terminus esset a iudice datus: tunc enim succedit respectu transmissionis juris adendum annus legalis, de quo in leg. cum antiquioribus, C. de iure deliberand., & ibi gloss. in verbo, meruerit, quae communiter approbatur: sed pone, quod aliquis sciens hereditatem sibi delatam, stetit per 10. menses, quibus neque adivit, neque repudiavit: qui tamen intra duos menses, qui restabant ad complendum annum, petit a iudice dilationem ad deliberandum, juxta terminos huius, L. & sic iudex dedit ei novem menses, vel centum dies, nunquid infra istum terminum a iudice praefixum, licet annus legalis sit elapsus, transmittit jus adendum ad suum haerem, ut hic dicit Baldus in dist. leg. cum antiquioribus, in quinta questione determinat, quod sic; ubi idem tenet Paul. de Cast. & idem Paulus in leg. fin. §. finali, C. de iure deliberand., Jason tamen ibi tenet contrarium, dicens in contrarium esse text. clarum, & apertum in dist. leg. cum antiquioribus ibi, cum dicit ita tamen, ut unius anni spatium eadem transmissio fuerit conclusa, junctis praecedentibus, in quibus imperator loquitur etiam quando novum spatium est imperatum a Principe, vel a iudice, & ita dicit, quod tenuit expresse Raphael. & Alex. in leg. fin. §. fin. ubi dicit Alex. in fin. gloss. in verbo, minime positam, in dist. leg. cum antiquioribus, hoc ita voluisse. Tu tene menti istam legem partitarum, quae videtur approbare dictum Baldi, & Paul. cum nullam mentionem faciat, quod transmissio ista concludatur anno; & quia dist. leg. cum antiquioribus, non clare, & aperte, ut dicit Jason. est contra dictum Bald. imò vult illa L. quod, & si dilatio major anno detur a iudice, quod possit ex causa per iudicem fieri ex notat. per Bartolom in leg. 2. ff. de re judicata, & per Abbatem in cap. 1. col. 2. de dilatio. sicut etiam possit minuire ex causa, ut dixi supra in gloss. super parte, alomenor, tamen respectu transmissionis, non poterit prorogari annus ille per dictam legem: non vero negat illa L. quod si beneficium iudicis jungitur cum beneficio legali, procedat dictum Baldi.

(6) Que le fincaua. Et sic, si fuerint assignati centum dies, & dececit haeres post quinquaginta, haeres ejus poterit adire intra alios quinquaginta, & non postea: quia ubi habetur terminus a iudice ad deliberandum, non est tractandum de termino legali anni: & tantum transmittitur residuum illius temporis, quod defunctus a iudice habuit, ut etiam declarat Paul. de Cast. in dist. leg. cum antiquioribus, ubi etiam vult gloss. in verbo, meruerit.

Pero si se muriese despues del plazo, (7) ante que se otorgasse por heredero, si este atal era extraño, el su heredero non aura derecho ninguno en la herencia, tobre quel finado auia tomado plazo para confejarse. Mas si aquel que fino, descendiese de la línea derecha (8) del testador que lo establecio por su heredero, (9) estonce fu heredero puede auer la herencia; maguer aquel a quien heredaua, sea muerto de Partida VI.

(7) Despues del plazo. Intellige de dilatione a iudice statuta, vel si non fuit statuta de annali dilacione a die scientiae delatae hereditatis, juxta dist. leg. cum antiquior. C. de iure deliberand., & nota, quod vehemens opinio habetur pro scientia, L. in summa, §. idem labor, ff. de aqua pluvia, arceda, licet et non congruat distinctio scientiae, quae tunc habetur, cum quis novit causas, & principia usque ad elementa, ut tradit Aristot. in princip. Metaph. ita Angelus in dist. leg. cum antiquioribus.

(8) Descendisse de la línea derecha. Nam hereditatem suorum parentum ex paterna, vel materna linea, quilibet de liberis perpetuo potest adire: & perpetuo potest transmittere, etiam ignorans delatam sibi esse hereditatem, L. licet, C. de iure deliberand., & L. unica, C. de his qui ant. apert. tabul. Et adverte: cum hic dicit, descendisse: nam ex hoc videtur decidere quaestioem illam, an liberi transmittant hereditatem ad ascendentes ex dispositione, dist. leg. unica, de qua per gloss. in leg. 2. C. ad officia. quae voluit, quod transmitteretur etiam ad ascendentes: sed communiter Doctores, tenent contrarium ibi, & in dist. leg. unica, & in leg. si infanti, C. de iure deliberand., & hoc quando transmissio consideratur ex potentia sanguinis, ut est in casu huius legis, & dist. leg. unica, nam si esset ex potentia iuratis, filius suus haeres nedum transmitteret hereditatem patris ad matrem, vel alios ascendentes: imò etiam ad quoscunque haeres extraneos, ut in leg. apud hostes, ubi gloss. C. de suis, & legit. haere. Bartol. & Alexand. id dist. leg. si infanti, & alii multi relati a Decio consilio 331. col. 3. incipit, pro resolutione casus propositi, & consilio ducentesimo quinquagesimo, incipit, antiqua, & satis nota.

(9) Su heredero. De filio, vel alio ab eo descendenti intellige, qui etiam debet esse haeres: nam si esset ex haereditate, licet esset de liberis, non fieret in eum ista transmissio, gloss. & doct. in dist. leg. unica, & propterea ista L. dixit, su heredero. Item intellige de liberis legitimis, & naturalibus: nam ad adoptivos non fit haec transmissio, neque ad naturales non legitimos: quia appellatio liberorum in legali dispositione, non refertur ad naturales, L. generaliter, C. de institutio, & substituitur. secundum Angelum in dista leg. unica.

(10) Muerto despues del plazo que le fue dado. Tene perpetuo menti istam legem, quae vult, quod ille qui est de liberis testatoris, & si decedat post terminum sibi a iudice praefixum ad deliberandum, non per hoc censetur exclusus ex lapsu termini: imò, & adhuc transmittit jus adendum ad suos descendentes ex potentia sanguinis, prout hic habetur, & in dist. leg. unica, C. de his qui ante apertas tabul. & sic ista L. partitarum in hoc videtur adversari dictis Azon. C. de iure deliberand., in summa, col. 3. versic. praeter hoc sciendum est, & gloss. in dist. leg. cum antiquioribus, super parte, beneficio, ubi gloss. dicit, quod suus, seu qui est de liberis testatoris, perpetuo adit, & perpetuo transmittit ad liberos suos, ut in leg. unica, §. in novissimo, C. de caducis tollendi, & in dist. leg. unica, hoc ita dicit gloss. nisi repudiavit, per certum tempus adendum haereditatis non praeteriit, per tex. quem gloss. allegat in leg. quandiu institutus, ff. de acquirend. heredit. Bartol. etiam in leg. ex militari, §. 1. ff. de testam. militi, quando terminus ad delibe-

pues del plazo que le fue dado (10) para confejarse.

L E Y III.

Como, mientras durare el plazo en que se deve confejarse el heredero, non puede vender, nin enajenar, ninguna cosa de la herencia.

Vender, nin enagenar (1) ninguna cosa de los bienes del testador, non deve (2) el heredero, mientras durate el plazo que le fue Partida VI. L 2 otor-

randum est statutus a iudice, vult idem esse in suo, quod in extraneo, ubi vero nullum tempus est statutum, tunc dicit ipse, quod remanet differentia inter suum, & extraneum: quia suus ad quoscunque, & quandocunque transmittit: extraneus infra annum tantum, & idem vult Alexand. in dist. leg. cum antiquioribus, numer. 4. & sic tam gloss. quam doctores, distinguunt, an terminus ad deliberandum sit legalis, ut annus: de quo in dist. leg. cum antiquioribus, ut tunc suus, vel qui est de descendentibus perpetuo transmittat, etiam elapso anno illos vel an sit terminus statutus a iudice, & tunc etiam in suo procedat, ut elapso termino habetur pro adente, vel repudiante, secundum, quod habetur in dista leg. quandiu, cum gloss. & dixi supra super gloss. in verbo, cient dias, & ut dixi tam gloss. quam doctores. moventur per tex. in dist. leg. quandiu, intelligentes eam tam in suo, quam in extraneo, & ut in ista L. partitarum vides, deciditur contrarium, imò, quod in hoc sit differentia inter suum, seu descendentes testatoris, & extraneum, Ludovic. vero Roma. quem etiam refert, Alex. in dista leg. cum antiquioribus, in leg. venter, ff. de acquirenda hereditate, relinquebat cogitandum, an decisio Bartol. in dist. leg. ex militari sit vera, & adducebat contra Bartol. quia licet filius petisset terminum ad deliberandum, potuisset ille renuntiare, & venire reeta via per facultatem adendum sibi perpetuo concessam, lege suum, juncta, L. licet, C. de iure deliberand., ergo haeres ejus debet etiam posse facere: quia est ejusdem conditionis, cui erat transmittens, L. si quis filium, §. 1. ff. de acquirenda hereditate, & idem tenet Fulgositus, ubi vide Jasonem, in leg. que sit patris, C. unde liber. & vide per Jasonem, in leg. fin. C. de repudiari haere. in 9. limitat. & dictis Roman. satis faveat ista L. partitarum, mentis igitur eam commenda, & non potest dici, quod in hoc corrigat aliquam, L. juris commanis, dist. enim L. quandiu, licet in distincte loquatur: non tamen exprimit de suo haerede, seu de descendente, qui perpetuo potest adire, & transmittere, & quatenus dist. gloss. & doct. intelligebant eam etiam in tali suo haerede, reprobat hic per istam L.

L E X III.

Deliberatione pendente non potest haeres vendere rem hereditariam nisi ex mandato iudicis, & ex iusta causa. Hoc dicit.

(1) Vender, nin enagenar. Innuite prohibitionem venditionis non comprehendere omnem speciem alienationis: in contrarium videtur tex. in leg. statu liberi, §. 1. ff. de statu. liber. vide per Bald. & Jas. in leg. fin. ff. de condi. ob causam per Abb. in cap. 1. de his que sunt a praes. & in cap. 1. de rer. permutat. & Joann. de Plat. in leg. quem admodum in princ. C. de agricol. & censu. lib. 11. & dixi, supra, §. part. tit. 5. L. 43.

(2) Non deve. Hoc dicit, quia si aliter faceret haeres, videretur adire unde non sibi praedictet, ita ad alienationem procedere debet, L. Arist. §. si major, ibi sine praedictio, & ibi Bart. ff. de iur. de liber. ubi etiam dicit Paul. de Cast. quod, & requiratur, ut potestetur expresse, quod non facit animo adendum, argum. L. 4. ff. quib. mod. pignus, vel hypoth. solui, quod non credo, quia satis est adire super hoc iudicem, ex quo videtur tacite hoc protestari, ut probatur in dist. leg. 2. L. 2. otor-

otorgado para acordarle. Fuera ende, si lo fiziese por mandado del Juez por alguna razon derecha. E esto seria, como si mandasse vender alguna cosa, que fuesse menester para enterramiento (3) del finado, o para gouernar su compania, o para reparar, o fazer las casas; o para labrar la heredad, (4) si entendiere que es menester, o que se menoscabarian si asi non lo fiziese; o si ouiesse a pagar algun debdo a dia cierto, e si non, caeria por ende en alguna pena; o si acadesse que ouiesse de fazer alguna cosa otra, que si la non fiziesse, que vernia por ende dano, o menoscabo, a los herederos que ouiesse de auer la herencia.

L E Y III.

Como el heredero, que tomo plazo para confejarse, deue tornar la herencia a los que la deuen auer, quando non la quisiesse.

Verienduo auer conjejo, si tomara la heredad, o non, el que fuesse estableci-

dot. §. 1. & hic, si tamen heres infra tempus deliberandi esset constitutus curator hereditatis, quod fieri potest iuxta L. si quis instituator, ff. de heredit. instituen. §. fin. potest etiam sine iudicis licentia ista facere, ut declarat Bart. in leg. ait prator. ff. de jur. deliberand. & hoc quando heres est major: si tamen sit pupillus, licet datus sit curator hereditatis, nihil, potest minuire, siue licentia iudicis, ut in dicta leg. ait prator. & ibi Bartol.

(3) Enterramiento. Sumptum est in dicta leg. ait prator. versic. ergo, & funeris causa, ff. de iure deliberand. ubi etiam de his que statim subijcit ista L.

(4) Las casas; o para labrar la heredad. Angel. in dicta leg. ait prator. §. 1. inducit, ut pro bovis emendis ad culturam agrorum, & pro edificis faciendis, que sunt destructa, possit Prælati Ecclesie vendere de bonis ecclesie: & intelligitur etiam de Prælati, qui non possunt alienare in consilio Principe, seu Papa: ut sunt communiter omnes magni Prælati.

L E X III.

Si deliberans repudiet, tenetur bona hereditaria creditores, vel successores restituere, vel prævia judiciali taxatione jurabunt ipsi in licem super bonorum quantitate. Hoc dicit.

(1) De tornar. Innuit ista L. quod pendente dilacione, que datur heredi ad deliberandum, res hereditaria debent esse penes se. Idem probatur in leg. fin. versic. si autem hoc, & ibi not. Alex. post Fulg. C. de iure delib. & in verbo, quid si post deliberationem.

(2) Los bienes del testador. Quæ defunctus reliquit tempore mortis non tamen ea que per dominationem inter vivos, seu alio contractu heres habuit a defuncto: sed contractus firmi permanent, licet heres repudiet, L. sicut, C. de alio, & oblig. etiam si fiant in testamento iuxta gloss. in leg. heredes palam in fin. ff. de test. quantuncunq; postea irritetur testamentum arg. L. fin. ff. de reb. eorum, secundum Bald. in leg. heredes, C. de omni agr. deserv. lib. 11. ubi etiam Joana. de Plat. imò capere potest etiam prælegatum, L. qui filiius, §. fin. & l. sequenti, ff. de leg. 1. & donationes ratæ manent, ut in authent. unde si parens, C. de in offic. test. casus tamen est specialis, in dicta leg. heredes, in quo hereditati renuntians perdit omnia, que quocunque titulo defuncto perceperat, S. in herede scripto a debitore tributatio fisci, quam L. Bart. & Joann. de Plat. inducunt in argumentum, quod institutus heres a debitore communis perussi, si repudiet ejus hereditatem, privetur

do por heredero; si acadesse, que la non quisiesse recebir, tenudo es de tornar (1) toda la herencia, e los bienes del testador, (2) a los que deuiere algo el finado, o a los que ouieren derecho de la auer. E si por auentura, non les quisiesse entregar en los bienes del testador, que passaron a el, estonce aquellos que han derecho de los auer, deuen jurar quantos son, e ser creydos por su jura; (3) estimandolos primeramente el Juez, segun su aluedrio, quanta suma deuen jurar.

L E Y V.

Como el heredero, non queriendo tomar plazo para confejarse, debe entrar los bienes del defunto seguramente, faziendo Inuentario primero.

Inuentario, en latin, tanto quiere dezir, en romance, como escritura que es fecha de los bienes del finado. E fazen los herederos (1) tal escri-

omnibus bonis, quocumque titulo a testatore acquisitis. Lucas tamen de Pen. in dicta leg. heredes, intelligit aliter illam L. scilicet, quod nulla sit specialitas in herede: nec illa L. dicat, quod heres volens pro minus idoneis prædiis præstare tributa fisco, amittat alia bona, quæ alias quocunque titulo sibi a testatore ob venerunt: imò vide illa L. quod amittat alia bona utilia, quæ a fisco quocunque titulo susceperat, & cum text. dicit ex eisdem bonis, exponit, scilicet fiscalibus non testatoris: quia sic esset etiam in alio possessore, L. qui fundus, & L. sequenti, eod. tit. & L. que utilia, quæ statim sequitur post, dicta leg. heredes, cum aliis concordantiis allegatis ibi, per cum Angel. etiam in leg. 1. ff. de acquirend. hered. ubi gloss. allegat, dicta leg. heredes, dicit istam L. esse peregrinam, & quod loquatur cum ex dispositione legali aliquid defertur, quo casu, licet illud sit diduidum: non tamen est licitum pro parte acceptare: & pro parte renuntiare, & ideo secundum eum, si ex forma statuti bona immobilia patris condemnati: filiis conservantur: ne cogantur mendicare, non possunt acceptare partem eorum, & partem repudiare: quinimo si civitas statuens habet privilegia fiscalia, ut Florentia, coguntur filii talia bona agnoscere, si obnoxia sunt debitis fiscalibus: & nisi illa agnoscant, privantur aliis bonis jam quæsiis a paterna substantia, ex alio capite, Alex. in dicta leg. 1. intelligit, dicta leg. heredes, pro ut Bart. & Plat. intelligunt, quando bona obvenuerunt jure hereditario, & quod sit specialis casus favore fisci, unde non possit ad alium casum extendi. Tu cogita: quia lex illa utrumque intellectum patitur.

(3) Por su jura. Intellige quando heres non fecit inventarium, prout loquitur, L. fin. §. pen. versic. quod si post deliberationem, C. de iure deliber. de qua ista sumpta est.

L E X V.

Inventarium debet incipere heres infra xxx. dies postquam scit se heredem, & tenetur perficere infra tres menses: sed si omnia non sunt in eodem loco datur ei anni spaciun ultra illos tres menses: & convocatis legatariis debet scribi per notarium eis presentibus, & si absent, vel præsentibus non veniant fiat coram tribus probis testibus heredem cognoscentibus. Et in ejus principio faciat heres signum crucis: deinde omnia bona hereditaria scribantur: & in fine scribatur heres se ibi omnia bona scripsisse. Hoc dicit.

(1) Los herederos. Quid de usufructuario omnium bonorum, an teneatur ad confessionem inventarii: ne alias insolidum teneatur creditoribus, & legatariis? Videtur, quod

Cavelly
Contror.
lib. 8. cap.
30.
Carpio &
Carpent. lib.
3. cap. 10.

critura como esta, porque despues non sean tenudos de pagar las debdas (2) de aquel que heredaron, fueras ende en tanta quantia, quanto montaren los bienes (3) que heredaran del finado. E deuen comenzar a fazer este inuentario a treinta dias, (4) desque sopieren (5) que son herederos del finado, e hanlo acabar fasta tres menses. Pero

si todos los bienes de la herencia non fuesse en vn lugar, estonce bien les pueden dar plazo de un año, demas de los tres menses, (6) para reconofcerlos, e meterlos en escritura, E la manera de como debe ser fecha la escritura de tal inuentario, es esta: que se deue escreuir por mano de algund Eicriano publico, e deuen ser llamados (7) todos aque-

quod sic: cum onus æris alieni cum sequatur, licet non onus legatorum, ut tradit Bartol. in leg. fin. ff. de usufruct. leg. & vide per Decium consil. 418. incipit visa, & iterum lecta in 4. dubio, ubi an possit sibi per testatorem remitti confessio inventarii de veritate tamen dicit Bart. in dicta leg. fin. videas omnino per Alex. in leg. usufructus, ff. ad leg. falcid. & per Guil. Bened. in repet. cap. Raynuntius, de testam. in verbo cetera bona, 6. & 7. fol. Et nota bene cum hic dicit herederos, nam succedentes non hereditario jure, ut illi quibus bona adjunguntur causa libertatum conservandarum, vel monasterium occupant bona ingredientis, propter ingressum religionis: vel pater occupans bona filii jure peculii, vel fiscus occupans bona confiscati, & si non faciant inventarium, non tenebuntur in solidum, & idem de executoribus hereditarii, qui tenent vicem heredum ut tradit, Joann. Andr. in addit. ad Specul. tit. de instrument. editio. §. nunc aliqua, in additione incipient. Jacob. de Aren. & Angel. in leg. 1. §. hac stipulatio, col. 2. ff. si cui plusquam per legem falcid.

(2) Las debdas. Adde etiam legata, ut in authent. de hered. §. falcid. §. si verò non fecerit, colla. 1. & infra eod. L. 7. & ex ista ratione, quam dicit ista L. videtur probari, quod hæres coheredat, neque universalis fideicommissario, non teneatur facere inventarium, quod etiam tenet Joan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de instrum. editio. §. fin. in additione super verbo, ficerit: contrarium tamen, respectu universalis fideicommissarii, tenet Socin. consil. 51. 3. volum. incipit, viso testamento, ubi non allegato hoc dicto Joan. Andr. dicit, quod licet lege non caveatur, quod hæres fideicommissario universalis teneatur facere inventarium, tamen concludendum est ex mente Doct. quod teneatur hac ratione: quia tenetur reddere rationem, ut est casus, & ibi gloss. Bart. & Doct. in leg. cum tale, §. Titius, ff. de condition. & demonstrat. sed inventarium est caput rationum, L. 1. §. officio ff. de tutel. & ratio. distra. igitur tenetur facere inventarium, & satis hoc placet ex quo militat eadem, & major ratio, quam in legatis particularibus. Adde Alber. in dicta leg. fin. versic. fin autem dubio, colum. 2. versic. item quæritur, vid. quod dicit Alex. in leg. in ratione, §. quod unigo, col. 8. ff. ad leg. falcid. post Rayno. Cuius ubi vult, quod licet hæres ad instantiam fideicommissarii universalis teneatur facere inventarium, tamen si noo faciat, non tenebitur ultra vires hereditarias, neque poterit ob hoc jurari in litem, contra heredem.

(3) Bienes. Adde L. fin. versic. & si præstatam, C. de jur. deliber. ubi etiam ponitur aliud commodum, quod sentit hæres ex confessione inventarii, scilicet, quod sibi non imputatur, si solvat primo venientibus, quod an procedit, etiam aliquibus defunctus extorlerat usuras (quibus dicebat Archie. in cap. sanè 14. quest. 5. prius esse solvendum, quam legatariis, licet primo veniant) vide per Alex. in dicta leg. fin. est præstatam, versic. item nota. ubi etiam quid de executoro dato ad emendationem damnorum datorum per testatorem, an possit solvere primo venientibus.

(4) Treinta dias. Quid si non incipiat inventarium infra triginta dies, sed postea in aliis duobus mensibus inchoavit, & perfecit? Cin. Bart. & Bald. in dicta leg. fin. C. de iure delib. tenet, quod sufficit, quia inchoate infra mensem est ommissio levis solemnitatis. Albericus tamen & Angel. ibi tenent contrarium, quod etiam tenet Joan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de instrument. editio. §. fin. in additio. incipit. quid si perfecit, & etiam post multos antiquos, quos ibi refert, sed Alexand. in dicta leg. fin.

§. si verò postquam, dicit, quod post factum teneret opinionem, quod valeat: sed re integra servaret opinionem Joan. Andr. & sequatium.

(5) Sopieron. Gloss. in leg. fin. in princ. super verbo delatam, C. de jur. deliber. supplet, & postquam adita sit hæreditas, volens, ut tempus confessionis inventarii non currat ante editam hereditatem, allegat gloss. §. si verò postquam, in eadem leg. qui text. non concluditur hoc probat, quia ibi non dicitur, quando incipiat tempus conficiendi inventarii: & ideo ibi facit mentionem de additione, quia si non adivisset, non posset heres conveniri in solidum. Bart. etiam in dicta leg. fin. & in leg. statu libero, §. si quis heredi, ff. de statu libe. per illum text. tenet opinionem gloss. qui text. verò non probat hoc non: quia in casu illo non poterat legatarius dare heredi, ut jussit testator, nisi esset heres per additionem, & ista opinio gloss. & Bart. est magis communis, secundum Alex. in dicta leg. fin. in princ. col. 3. ubi refert tenentes istam opinionem, & illam etiam tenet Albe. ibidem in verbo fin autem dubius, qui etiam refert Marti. Silla. dicentem, quod conficiendo inventarium, hæres videtur adire per text. in leg. pro herede, §. pen. ff. de acquir. hered. quod tamen non credo verum, neque dictum, §. pen. hoc probat, & contrarium probatur in dicta leg. fin. §. pen. versic. quod si post deliberationem, C. de iure delib. potest namque fieri inventarium citra additionem hereditatis, ut ibi colligitur, & in §. fin autem hoc aliquis, eisdem leg. contrariam opinionem, & quod istud tempus currat a die scientie delate hereditatis, tenet Ricardus Malun. in dicta leg. fin. in princ. Spec. & Joann. Andr. titul. de instrum. editio. §. fin. Sali. in dicta leg. fin. ubi etiam Paul. de Castro, quod cautum esset observare istam opinionem, mihi satis placet opinio gloss. & communis maxime cum temperamento Bar. in dicta leg. fin. quando non maliciosè, & inculpabiliter heres diffultit additionem, pro qua satisficit ista L. partitarum, ibi, facen los herederos, tal escritura como esta porque despues, & c. Sentit enim de herede, qui jam adivit, & qui alias alitridus esset omnibus oneribus hereditariis, & clarius, & expressius probatur in leg. 10. infra eodem, ibi, de que ouiere entrado la heredad del testador, & idem videtur dicendum de substituto per fideicommissum, ut currat sibi istud tempus a die acceptationis fideicommissi, & non a die scientie, licet Joan. Andr. in dicta leg. fin. in additione ad Speculatio. col. 6. in additio. incipit. secundum Vber. aliud voluerit.

(6) Tres menses. In leg. fin. in princ. de qua ista sumpta est, dicitur de nonaginta diebus: & sic vult ista L. partit. quemlibet mensem continere 30. dies cum sit mentio mensis, & gloss. voluit aperte, in dicta leg. fin. in princ. super verbo 60. vide de hoc per gloss. in cap. quam sit, de election. lib. 6. super verb. mensum, & per alios relatos per Alex. in dicta leg. fin. quibus adde Bart. in authent. ut fass. nov. constituitur. colla. 5. & in authent. in cum de appella. cognos. §. 1. colla. 8. & Rochum in tractatu de jure patronat. Char. 11. col. 2. & notatur per Alex. consil. 114. col. pen. & fin. 5. volum. & per Bald. in leg. 1. ff. si quis cautio. videtur tamen ex quo ista L. usa est hoc termino trium mensium, quod etiam inventarium perficiatur nonagessimo primo die, quod satis sit, ut in leg. ubi L. ff. de regu. jur.

(7) Llamados. Sufficit unica citatio, et non sit peremptoria, cum judex nullam debeat ferre sententiam: sed tantummodo coram eo debet expirari actio inventarii, secundum Angel. in leg. 1. §. hac stipulatio, col. 5. ff. si cui plusquam per leg. falcid. ubi etiam vult, quod ista requiritio posset fieri per judicem laicum, & si legatarii, & c.

aquellos a quien mando el testador (8) alguna cosa en su testamento, que esten presentes, quando fizieren tal escrito. E si por aventura, alguno de aquellos que han de auer las mandas, fuere a otra parte, (9) o fuere en el lugar, e non quisiere (10) venir quando le llamaren, estonce deuefe fazer tal escrito ante tres testigos, (11) que sean omes de buena fama, e aiales que conozcan (12) a los herederos. E en comienzo de la carta deue el heredero fazer la señal de la Cruz, (13) e de si, a de comenzar el Escríuano a escreuir, diziendo asfi. En el nombre de Dios, (14) Padre, e Hijo, e Spiritu Santo: e de si, escreuir, e poner en el inuentario, todos los bienes de la herencia. (15) E

en la fin de tal carta deue escreuir el heredero, de su mano, (16) que todos los bienes del testador son escritos en este inuentario lealmente, e que non fizo ningun engaño. E si por aventura el non supiere escreuir, deue rogar a alguno de los Escríuanos publicos, que lo escriuan en su lugar, ante dos testigos.

L E Y VI.

Como, aquellos que han de resebir debdas, o mandas, de las herencias del finado, si non se acacieren al Inuentario, pueden pesquerir, e saber, si son y puestos todos los bienes.

Legatarios llaman, en latin, a aquellos a quien manda el testador alguna cosa en su testamento.

creditores sunt sacerdotes, praelati, vel iudices asistentes in magistratu: licet tunc dicitur esse viam, quod iudex laicus scribat superioribus sacerdotibus, vel praelatis, si eius copia de facili haberi potest. quod moueat talem sacerdotem, vel praelatum, quod si sua putaverit interesse, compareat coram tali iudice laico ad videndum fieri inuentarium.

(8) El testador. De citacione creditorum, non reperitur text. qui de hoc faciat mentionem, sed gloss. in dist. leg. fin. in princ. super verbo, ceterorum, idem voluit, quod in legatariis, & gloss. in autent. de heredi. & falcid. in §. falcidius, in verbo, in fideicommissariis, & ista gloss. magis communiter approbatur secundum Alex. in dist. leg. fin. in princ. in 4. colum. qui etiam concludit, quando non sunt certi creditores, & legatarii, non sufficere generalem citationem, sed si essent incerti, & si aliqui fuerint citati, alii vero non tenebit inuentarium, quoad non citatos, ut adducit Bald. in autent. si omnes, C. si minor se ab heredi. absti. & an sufficiat citatio procuratoris absentium, vel una tantum citatio, vid. per Bald. in dist. leg. fin. §. cum igitur, colum. 5. quid autem si plene, & fideliter haeres fecit inuentarium, desuit tamen ista citatio? Vid. per Bald. in autent. sed cum testator. col. 2. C. ad leg. falcid. qui vult non tenere inuentarium, vide tamen in hoc Bart. consil. 154. incipit, maritus, colum. fin. vid. omnino, & ponit etiam Bald. ibi unum bonum verbum: nisi alia sit consuetudo loci in consuetudine inuentarii, & vide eundem Bald. in fin. principii, dist. L. fin. & Paulum in §. cum igitur, colum. 2. & adverte, quod haeres debet facere inuentarium, coram iudice non ratione decreti, quia non est necessarium, sed propter citandos creditores, & legatarios, vide Bald. in leg. 1. columna 2. C. qui bon. ceder. poss. & Speculat. tit. de instrument. editio. §. fin. col. 3.

(9) Fuessa a otra parte. Id est, absens effect, adde in authentico de heredi. & falcid. §. si vero absunt, colla. 1.

(10) E non quisere. Nota hoc verbum, & sumptum est à dictis Azor. C. de jur. deliber. in summa, col. 2.

(11) Tres testigos. Sumptum est ex dist. §. si vero absunt.

(12) Que conozcan. Sumptum est ex dist. leg. fin. §. cum igitur, ubi vide per gloss. & Bart. casus, in quibus requiritur, quod testes cognoscant contrahentes, seu personas, de quibus testificatur, & ibi per Jaso. de tabellione vero, an debeat cognoscere contrahentes, vide L. 54. tit. 18. 3. parita, & que ibi dixi.

(13) La señal de la Cruz. Omissio illius solemnitate non vitaret inuentarium, Bar. & Bald. & Paul. & Alex. in dist. §. cum igitur, & ista opinio est æquior, & benignior, secundum Alexand. in leg. 2. §. prius, ubi late discutit hunc passum, ff. de vulgar. & pupil. opiuo vero contraria, quod requiritur de necessitate ista solemnitas, est magis communis, mihi placet opinio Bart. per adducta Alexand. in dist. §. prius, & maxime per istas LL. partitara, quæ conditionaliter non faciunt mentionem hujus solemnitate, prout videbatur fieri in §. & si presatam, dist. leg. fin. C. de jur. deliber. quod erat præcipuum fundamentum Doctorum tenentium partem contrariam: & sic beneficii, pro ista parte, L. 1. §. in ff. de vestr. inspic.

(14) En el nombre de Dios. Similiter, et si hoc ommitteretur, non vitaretur inuentarium, ex his, quæ dixi in gloss. præcedenti.

(15) Todos los bienes de la herencia. Et si res non sint suæ L. non tantum, ff. de petitione heredi. Bald. in dist. §. cum igitur, col. 4. L. fin. C. de jur. delib. & per Alex. in leg. si de eod. §. si forte, ff. de acquir. possess. & instrumenta ponentur in inuentario juxta formam, L. chirographis, in fin. ff. de administ. tuto. Bart. in autent. sed cum testator. col. fin. C. ad leg. falcid. & adde Bald. in leg. si quis intra, C. de bonis damnato. & ibi vid. quod tunc dicitur inuentarium legitimum, quando omnia continet distinctè, & clarè. Et si haeres unam rem subtrahit, an per hoc corrumpatur inuentarium, gloss. in autent. de heredi. & falcid. §. si vero non fecerit, super verbo lucrari, dicit, quod sic, quod intelligit Bald. in dist. autent. sed cum testator, colum. si interuenit dolus: secus si culpa, nam culpa non nocet, nisi eatenus, quatenus; quinimo secundum eum, nec nocet culpa leuissima, & multo minus iustus error, vide ibi per eum, qui dicit, utile esse faciendum inuentarium protestari, quod si quid inuenit in postquam, in inuentario ponit: nam protestatio repellit doli præsumptionem, quod nota, quia alias præsumeretur, quod fraus interueniret, si postea res aliquæ reperiantur, ut in dist. leg. si quis intra, & tangit Joand. de Pla. in leg. fin. ad fin. C. de bonis vacantibus, li. 10. nisi dolus excluderetur, ex aliis consuetudinibus, vide tamen, quæ dico in leg. 10. infra eod. in 1. gloss. Et quid si non seruetur protestationem: imò quod postea devenit in notitiam, non posuit in inuentario? Bald. ubi supra, dicit, quod non perdat beneficium, nisi quoad illam rem, vide ibi per eum, Item quando nihil reperitur in bonis defuncti, protestatio de hoc habetur loco inuentarii, secundum Bald. in leg. fin. col. 2. C. qui bon. ceder. poss.

(16) De su mano. In aliquibus tamen locis de consuetudine istud non observatur, prout dicit Spec. tit. de instru. editio. §. disto, versic. fin. & credo, quod in isto regno ista subscriptio non est de consuetudine, & istam L. intellige, quando haeres per seipsum conficit inuentarium: si vero conficeret per procuratorem, quod potest, ut in leg. fin. versic. fin. autem dubius, in fin. C. de jur. deliber. & notat Bart. in autent. de heredi. & falcid. §. si enim colla. 1. tunc ipse procurator facit istam subscriptionem, ut declarat Paul. de Cast. in dist. §. cum igitur, col. 2. Intelligit tamen Paul. de Cast. & sequitur ibi Jaso. quando res non erant presentes in loco, ubi est haeres, ut tunc demum possit inuentarium confici, per procuratorem, ut cantat dist. §. cum igitur, in fin. & quod alias inuentarium fieri non posset per procuratorem, & nota bene, quod non requiritur, quod inuentarium fiat uno contextu, ut not. gloss. in dist. autent. de heredi. & falcid. §. Hinc nobis, super parte inuentarium debet tamen fieri per eundem tabellionem, ut dicit dist. gloss. quam ad hoc dicit Bart. notabilem in leg. 1. in quest. 17. ff. de offic. consu. & alibi dixit Bald. quod confectio inuentarii dicitur quod individuum, in §. vassallus, ff. de feud. fuer. contr. inter domi. & agn. L. E X VI.

Si legatarii in consuetudine inuentarii non assuerint, post-

L E Y VII.

Como, mientras haze el Inuentario el heredero, non le deuen mouer pleyto los que han de resebir las mandas: e que fuerza ha el Inuentario, e que pro viene ende al heredero.

De derecho al heredero para fazer el inuentario, non pueden mouer (1) contra el pleyto, para demandarle ninguna cosa, aquellos a quien ouiesse mandado algo (2) en su testamento, fasta que aquel tiempo sea cumplido. E esta es vna fuerza que ha el inuentario. Pero por este tiempo sobredicho non se pierde su derecho, (3) a ninguno de aquellos que han de auer algo de los bienes del testador. E otra fuerza ha aun el inuentario: que despues que es acabado, non es tenido el heredero de responder a los que han de recebir las debdas, (4) en los bienes del finado, nin a los que mandasse (5) el testador alguna cosa en su testamento; si non quanto montaren (6) los bienes

vid. L. 14. tit. 13. p. 1. Carleval in iudicium. t. 3. sup. 3. n. 11. Caswell. ubi sup.

to. E si estos atales non se acercasen (1) quando escriuiesse el inuentario, e por aventura dudasen, que non eran escritos en el todos los bienes del testador; e fionce (2) pueden pesquerir, para saber la verdad, tomando la jura del heredero, que non encubrio ninguna cosa, nin fizo engaño ninguno, en aquel escrito. Otrofi puede hacer jurar a los testigos, que se acertaron quando se fizo el inuentario, si fue fecho bien, e lealmente. E aun demas desto, pueden pesquerir en los seruos de la heredad, mettiendolos a pena, e a tormento; que les muestren toda la heredad, e les digan todos los bienes del testador quantos eran. E por esta carrera pueden entender, si fue fecho por el heredero lealmente el escrito, o non. E esta pesquisa deue fazer el Juggador del lugar, a la demanda de los legatarios sobredichos.

possunt iudicem requirere, ut per sacramentum hæredis, & testium requireat, an legaliter fuit confectum, & etiam per questionem feruorum hæreditariorum. Hoc dicit.

(1) Non se acercassen. Sive quia erant absentes, vel quia venire noluerint; ut supra, L. proxima, & melius probatur in autent. de heredi. & falcid. §. si vero absunt, colla. 1.

(2) E fionce. Non ergo procedit, quod hic habetur, si legatarii fuerint presentes confectioni inuentarii: ut postea admittatur ad petendum ea, quæ disponit ista L. Bald. tamen per text. ibi in leg. fin. §. licentiam, in fin. C. de jur. deliber. vult contrarium, notans expressè ex illa leg. quod presentia legatariorum, vel creditorum, vel eorum absentia repleta presentia trium testium idoneorum, non impedit contra inuentarium posse probari, & est ratio fecundum eum: quia res possunt eis incisci occultari, L. tres fratres, ff. de pass. & L. de his, ff. de transactio. potest dici, quod ista L. paritarum, & dist. §. si vero absunt, de quo lumpa est, suppletur à dispositis, in dist. §. licentiam, L. fin. C. de jur. deliber. & sic remedium, de quo hic, etiam competat legatariis, & creditoribus, qui fuerint presentes, si eo uti velint: maxime si de novo superuenit scientia, quod aliqua res fuerunt occultata, argum. cap. infinuante, de offic. lega.

L E X VII.

Durante tempore concessio ad consuetudinem inuentarii, non tenetur haeres creditoribus, vel legatariis respondere: saluum tamen remanebit eis debitum à testatore: nec tenetur haeres ante legatariis satisficere, quam omnibus creditoribus satisficere. Item utetur falcidia contra legatarios, si ei non remanet quarta pars hereditatis: & si primo legatariis, quam creditoribus satisficere, si non remanet, de quo extra quartam satisficere creditoribus, non contra eum, sed contra legatarios creditores agent, & his non sufficientibus contra hæredem, quatenus accedit falcidia retenta. Hoc dicit.

(1) Non pueden mouer. Extende etiam si hæreditas sit incompletissima, secundum Bald. in leg. fin. §. cum igitur, in princ. C. de iure deliberari. Extende etiam, et si scriptura inuentarii sit redacta in publicam formam, si ibi dicatur inchoatum fuit presens inuentarium, si ibi non dicatur, quod fuit perfectum, & consumatum, & adhuc tres menses ad hoc dati, non sint elapsi: ex quo non apparet, quod haeres habuerit pro perfectò, & absolutò, secundum Joand. de Imol. in leg. 1. §. hæc stipulatio, ff. si cui plusquam per L. falcid. colum. 5. post Angel. ibi col. 6. & satis placet, ex quo ibi non est subscriptio hæredis juxta formam, L. 5. supra eod. licet Alexand. in dist. §. donec, dicat in contrarium facere, L. si is, qui, ff. de testament.

(2) Mandado algo. Idem dicit in creditoribus hereditariis: de utriusque enim loquitur, L. fin. §. donec, C. de jur. delib. de qua ista sumpta est, & vult etiam ista L. cum inferioribus subdit, a ninguno de aquellos que han de auer algo. Et limita istam leg. & dist. §. donec in his, qui agunt, ut contra hæredem non audiantur, durante isto tempore consuetudinis inuentarii, & secus est in his, qui conueniunt non ut hæredem: sed ut quemlibet alium, ut veliti, si agant rei vindicatione, L. de eod. §. fin. ad exhibend. L. Nonfenius, §. fundum, ff. de re iud. item limita in hærede conuenito ad restitutionem usufructum, quas defunctus iussit restituere, vel cavit secundum formam capit. quamquam, de usufr. lib. 6. quia agitur de periculo animæ, secundum Alber. post Richar. in dist. §. donec, & idem, si haeres conueniretur pro expensis funeris, vel pro alimentis relictis pauperibus, qui fame perirent, secundum Angel. & Joand. de Imol. in leg. 1. §. hæc stipulatio, ff. si cui plusquam per leg. falcid. limita etiam si ipse haeres voluntariè conueniat debitoribus hereditariis, quod facere potest, etiam durante tempore, secundum Bart. in dist. §. donec, nam tunc poterit reconueniri à conuentis, secundum Ang. in dist. §. hæc stipulatio, colum. 6. versic. 3. fallit per leg. 2. §. sed si agant, ff. de iudi. secus si necessitate compulsus eos conueniret, ut quia debitoribus hereditariis fugiebant, cum pecunia: vel domus vicinas minabantur ruinam, super domum hereditariam, ut tradit Ang. ibid.

(3) Su derecho. Impeditio namque impedimento juris, vel facti, non currit effectualiter præscriptio, ut hic, & in dist. §. donec, & in leg. 1. §. fin. C. de anna. except. & in cap. quia diuersitatem, de concessio. preben. & vi. notan. in tractatu præscriptio. fol. 31. colum. 2. & 3. & Char. 57. col. 4. & Char. 62. col. 3. & 4. ubi late, & vid. quod tradit ad limitationem Alex. consil. 1. ad fin. 5. volum. limita etiam ut notat. per Jaso. in L. si stipulatus fuerim, §. 1. col. 1. ff. de verb. obi.

(4) Las debdas. Adde L. fin. §. et si presatam. C. de jur. delib. (5) A los que mandasse. Adde §. si vero non fecerit, in autent. de heredi. & falcid.

(6) Quanto montaren. E not. quod illud, quod haeres soluit in penam contumacia, non nocet legatariis, & licet conficiat inuentarium, non proderit sibi quominus teneatur solvere de suo, si nihil restat in hereditate. Notatis debitis, & legatis, ut in leg. cum pater, §. 1. & ibi notat Paul. de Cast. ff. ad legem falcid. limita etiam istam leg. ex eo quod notabiliter voluit Angel. consil. 31. incipit, Dominus Philippus, colum. 3. ubi dicit, quod istud beneficium inuentarii, quod datur hæredi, competit, quantum agitur contra hæredem immediate ex causa hereditaria.

nes, e la heredad, que fueren escritos en el inuentario. Otrosi dezimos, que non es tenuto el heredero que fizo tal escrito, en la manera que de fuso diximos, de dar, o de pagar las mandas que fizo el fazedor del testamento, fasta que sean pagadas todas las debdas (7) primeramente, que el finado debia. E aun dezimos, que puede despues retener para si la quarta parte de los bienes que fincaren, despues que fueren pagadas las debdas; a que llaman en latin, falcidia. (8) E si tantos bienes non le fincassen, despues que fueren asi pagadas las debdas, de que el heredero podria ser entregado cumplidamente de la falcidia; e tunc puede retener para si, e sacar, la quarta parte de cada vna de las mandas del testador, fasta que aya su derecho, asi como sobredicho es. Pero dezi-

secus si debuit hereditarium sit reformatum ex concordia, & conventionem factam cum hærede: quia si hæres postea conveniatur immediate virtute conventionis, non habebit beneficium inventarii, quia istud solum datur, cum ex causa hereditaria hæres convenitur, & talis causa renovata non dicitur hereditaria, allegat. L. cum hereditas, ff. ad Trebellian. & in simili casu tradit Aretinus, consil. 148. incipit, in questione proposita, colum. penult. & tradit Decius ista referens, consil. 137. incipit, & diligenter protenui facultate mea, colum. penult. num. 4. an autem hæres vendens res hereditarias pro solvendis debitis, vel legatis teneatur se obligare de evizione: cum fecerit inventarium, vide notabiliter per Joann. Andre. in additio. ad Specul. titul. de instrument. edition. §. fin. col. 4. & 5. in additione super parte fecerit, ex ejus dictis colligitur hæredem tali casu non compelli vendere proprio nomine, sed ut hæres, cum beneficio inventarii, ne damnus patiar, propter periculum evizionis, & vid. per Cin. in dist. §. est presatam, ubi etiam vid. Jaso. in versic. 4. utilitas est, ubi etiam Alber. colum. fin. versic. item queritur, ubi etiam vide per eum, quod ista exceptio beneficii inventarii, si omnia sunt aut sententiam, non poterit poni in executione sententia, vide ibi per eum, versic. solet etiam dari, ubi dicit, quod ita communiter Doctores tenent: sed contrarium tenent Joan. And. in addit. ad Specul. tit. de instrument. editio. §. fin. col. 7. in additione. incipit secundum Uber. & ista opinio Joan. And. est magis communis, vid. per Doct. in leg. ex diverso, §. 1. ff. solu. matrim. per Bald. in leg. ab executione, colum. penult. C. quorum app. non reci.

(7) Las debdas. Adde L. fin. §. Est presatam in verbo licentiam, & ibi gloss. in verbo accommodare, C. de jur. deliberand.

(8) Falcid. Vide in leg. 1. tit. 11. infr. ead. partit.

(9) Que las debdas. Vel si solvisset creditoribus primò venientibus, ut in dist. versic. est presatam, hæc enim est una ex utilitatibus inventarii, quod sibi non imputatur si solvat primò venientibus, & intellige, quando hæres ignorabat alios creditores potiores, & sic solvit bona fide: alius secus, si cautorem non exigeret, ut in leg. dolo, ff. ad leg. falcid. & tenet gloss. parva, in dist. §. est presatam & ibi Bart. unde etiam Paul. de Cast. in dist. §. est presatam, referens Archi. in cap. non sane, 14. quest. 5. dicit, quod hæres usufructu, licet conficit inventarium, non debet solvere primis venientibus, nisi recepta cautione, de restituendo: quia licet, vel scire potest alios subesse, & sic esset in dolo, quod illos: & non haberet dictum beneficium inventarii, quod dictum intellige, quando dolo verò, vel presumpso hæres solveret, secus si bona fide ignorans alios creditores usufructu, secundum Alexand. in dist. §. est presatam, referentem Lapsium, & Domin. in cap. quamquam, de jur. lib. 6. & Hüb. in sum. de test. §. at quid hæres, quid autem executoribus datis ad restitutionem damnorum, vel ablatam cum post testatorem, vel hæredibus ad hoc gravatis,

mos, que si el heredero, despues que ha fecho el inuentario de todos los bienes del testador, pagafse ante las mandas, que las debdas (9) del finado, de manera que le non fincasse a el mas de la quarta parte (10) de la heredad, e tunc aquellos que deuen auer las debdas, non pueden primeramente demandar al heredero, que gelas pague; mas deuenlas demandar a los que recibieron las mandas, e ellos son tenudos de les tornar aquellos que recibieron, de que se puedan pagar las debdas: e si fueren tan pocas, que non cumplieren a pagar las debdas; e tunc, por lo que finca dellas, deve el heredero fazer pagamiento, a aquellos que lo han de recibir, de aquella quarta parte (11) que retuvo para si. E esto es, porque el se deuia guardar de fazer pagamiento de las mandas,

an possint solvere primò venientibus? Joan. And. in addit. ad Spec. tit. de instrumen. editio. §. nunc vero aliqua, colum. 33. in addit. incipit. questio facti. Refert Jaco. de Rave. dicentem fatuum talem excurorem solventem primò venientium simpliciter, vel sine cautione, vide ibi, cujus dictum sequitur Paul. de Cast. in dist. §. est presatam inuenens eandem rationem ex eo: quia scire debet alios subesse damnificatos, & intelligeret juxta declarationem præcedentis dicti, numquid autem alii creditores possint retractare solutionem factam aliis creditoribus? Vid. in dist. §. est presatam, & quæ dicit Paul. de Cast. in leg. tutores, ff. de condition. indeb. Et quid in creditoribus ejusdem temporis, an possint parere se admitti ad communionem cum his, quibus facta est solutio. Oldrad. dicebat, quod sic per leg. & si non expedierit, §. 1. ff. de bon. autorita. judi. possiden. Alber. verò, in dist. §. & si presatam, inducit in contrarium, L. pupillus. in fin. ff. de bis, quæ in frad. credi. & sic, quod nihil abstrahatur à creditoribus, qui vigilaverunt ad suum debitum consequendum; dictum Oldrad. procederet, quando utroque creditore instante, hæres uni gratificavit, aliàs procedere posset dictum Alberici. per dist. leg. pupillus. & ita est de mente Bald. in dist. §. & si presatam, in fina. verbis, licet paulo ante referens dict. Oldrad. simpliciter pertransierit, & ista inducit Angel. in leg. fin. §. licentia, C. eod. pro mercatoribus, qui confluent, & concurrunt contra mercatorem cessantem fugitivum, si sunt aliqui inter eos, qui de proximo ante fugam, solutionem receperunt, an debeant receptum communicare cum aliis, prout pluries dicit se vidisse de facto peruti, vide, quæ dixi in leg. 11. tit. 14. §. partit. & in leg. 9. tit. fin. ead. partit. & an contra emptores rerum hereditarium, quibus hæres vendidit, creditores habeant reclamationem? Vid. in dist. §. & si presatam, & vide ibi Paul. de Cast. in versic. 5. utilitas.

(10) Quarta parte. Not. istam leg. per quam limitatur, quod not. Cin. in leg. 2. C. qui potio. in pigno. habeant. & Bart. in leg. in cui. §. postquam, ff. ut in poss. legat. vel fideicom. ubi dicunt, quod quando hæreditas est solvendo, dato, quod hæres fecerit inventarium, creditores non possunt inquietare legatarios, quibus primò solutum est, sed agere debent contra hæredem: nam procedet, quando apud hæredem, solutus legatis, remanet plus quarta falcidia: secus si apud hæredem tantum remanet quarta falcidia, nam tunc agent contra legatarios, & non contra hæredem, nisi quando quod redderet legatariis, non sufficeret ad solutionem debitorum, ut infra subditur: videtur tamen, quod tali causa legatarij haberent recursum contra hæredem, ut concurrant cum eo in dist. 4. itaut solutis debitis de residuo hæreditatis solvantur legata de dña falcidia, de quolibet legato.

(11) Quarta parte. Nam quando hæreditas non est solvendo, neque valent legata, neque hæres detrahit falcidiam, L. 1. §. pen. ff. ad Trebellian. gloss. in leg. fin. §. & si presatam, C. de jur. deliber. super parte falcidia.

das, ante que pagasse las debdas; (12) pues que sabia, (13) que non abundauan los bienes, para pagarlo todo.

L E Y VIII.

Quales espensas non es tenuto el heredero de poner en el Inuentario

Las despensas que el heredero fiziere en razon de soterrar (1) aquel cuyo heredero es, o las que fiziere derechamente en otra manera qualquier, non es tenuto de las contar, nin escrevir en el inuentario; pero si acaciere alguna contienda sobre estas despensas, deve el heredero prouar con testigos ante quien las fizo, o por su jura. (2) E si aquel que es citablecido por heredero

Partida VI.

(12) Las debdas. Legata enim debentur ære alieno deducto, L. creditoribus, ff. de separat. bono. L. si uniuersa, C. de lega.

(13) Sabia. Vel debebat scire idem enim, & si ignoraret, nam creditores agunt contra eum ratione talis quartæ, etiam si non per modum quotæ: sed in una re, vel in certa quantitate hæredi remansisset, ut declarat Paul. in leg. 1. §. si it, qui, & in §. si hæres, & in §. idem Julianus, ff. ad Trebellian. nam æs alienum præfertur quartæ, L. in imponenda, & L. irritum, C. ad leg. falcid.

L E X VIII.

Expensas funeris testatoris, vel alias justas non tenetur hæres scribere in inventario: sed probet eas per testes, vel proprio juramento, & quod hæredi debetur, a defuncto consequitur hæres factò inventario, sicut cæteri creatores. Hoc dicit. Hæbit ortum à leg. fin. §. in computatione, C. eod. tit.

(1) Soterrar. Idem in expensis, quas fecisset in curando defunctum, Bald. in leg. in restituenda, C. de petitio. hæred. vel in infinuacione testamenti, ut in leg. fin. §. in computatione, de qua ista sumpta est, C. de jur. delib. vel in go, quod solvit hæres proxiensis, vel similibus cum venderet res hereditarias, secundum Bart. in leg. ubi pueri, §. fin. ff. ad Trebellian. & quid de expensis, quas hæres fecit, litigando cum alio contentente, se hæredem, vel creditorem hereditarium? Vid. per Angel. Paul. & Alex. & Jaso. in dist. §. in computatione, tenentes, quod deducatur, quando hæres obtineret, & hæreditas non esset solvendo ad omnia contra Bald. ibi aliter volentem.

(2) Su jura. Approbat opinionem gloss. in dist. §. in computatione, super verbo approbaverit, contra quam ibi tenebant Cinus, & Alberici. & intellige, quando expensæ essent parvæ, secus si magnæ: nam tunc requirerentur testes, vel instrumenta, secundum Bart. & communiter Doctores. ibi & appellat Angel. ibidem minutas expensas, sumptus quotidianos: puta carnum, oleris, porcinæ, & simillium, nam ad hoc difficulter habentur testes continuò, & tandem concludit arbitrio boni viri hoc relinquendum: omnibus hinc inde pensatis.

(3) Le finca. An ipso jure, vel quoad effectum gloss. in dist. §. in computatione, dicit, quod quoad effectum quasi impossibile videatur, quod hæres sibi ipsi sit obligatus, vid. ibi per Alex. & in leg. debitori, C. part. ubi tenet opinionem gloss. & dicit magis communiter teneri per Doctores. si tamen aditio hæreditatis facta sit cum beneficio inventarii, vel ante aditam hæreditatem fiat inventarium, tunc confusio aditionum impeditur videtur ipso jure, quia si confusio inventarii resoluitur, quoad effectum conclusionem factam, à fortiori, videtur impedire confusionem fieri, argumento, L. patre furioso, ff. de bis, qui sunt sui, vel alien. jur. secundum Decium, in dist. leg. debitori, & nota dict. Bald. in dist. leg. debitori, colum. 2. quod hæres, qui solemniter fecit inventarium citatis creditoribus, & legatariis, potest implorare officium judicis, super separatio-

ro, ouiesse alguna demanda, o le deuiesse alguna cosa aquel que le citablecio por su heredero, en saluo le finca (3) la demanda, o aquello quel deuia el testador, si el inuentario fiziere alsí como sobredicho es.

L E Y IX.

Que pena deve auer el heredero, que maliciosamente face el Inuentario.

Maliciosamente faziendo el heredero inuentario, encubriendo, o furtando alguna cosa, de los bienes del testador; si esto le fuere prouado, deve pechar doblado, tanto quanto encubrio, o furto, a aquellos que deuián rescibir (1) algo de los bienes del muerto. E mandamos, que

M

ne honorum, ut pro ejus debito aliqua res sibi assignetur, imò etiam secundum Bald. in dist. §. in computatione, col. 1. versic. ex hoc sequitur, hæres possit sibi ipsi solvere eligendo rem, in qua vult sibi esse solum, pro debito argument. L. creditoris, ff. de distract. pigno. quòd secundum Decium, ubi supra de plano procedit aliis creditoribus contententibus, si verò contradicerent, nullam deberet hæres in hoc habere prærogatiuam, imò similem cum aliis creditoribus debet habere fortunam, ut in dist. §. in computatione, limita istam leg. nisi hæres institutus sit animo compendiandi, cum eo quòd sibi testator debebat L. si compendiandi, C. de hæredib. instit. limita etiam in quasi debito ex dispositione legali, ut est illud, quod pater tenetur dotare filiam, L. qui libera, ff. de ritu nup. nam si filia institueretur à patre, & gravaretur legatis, non deduceret primò dotem: & postea falcidiam: sed primò falcidiam, & si ad dotem sufficeret, de illa deberet se dotare: & si non sufficeret, detraheret quatenus deficeret, per nota. in leg. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Trebellian. ita tenet Paul. de Cast. in L. si debitor, ff. ad legem falcidiam, & vide etiam, quòd idem Paul. not. in leg. quod de bonis, §. quod avus, ff. ad legem falcidiam, ubi nota istud verbum, & tene mentis. Adverte etiam, quòd contra fideicommissarium universalem, etiam non confectò inventario, hæres detrahit, quòd sibi debebat. Vide Paul. de Cast. in leg. ita tamen, §. si ex Trebelliano, ff. ad Trebellian. & Socin. consil. 44. vol. 3. incipit, non parua difficultas, alia in ista materia vide per Alexand. & Doctores. post gloss. in dist. §. in computatione.

L E X IX.

Si quid extra inventarium fraudulenter occultat, hæres tenetur ad ejus duplum his qui aliquid juris habent in bonis testatoris, & causa inventarii non durat ultra annum: licet alia civiles instanti usque ad triennium: criminales ulque ad biennium durent. Hoc dicit. Concord. L. fin. C. eod. tit. §. licentia, cum §. sequent.

(1) Rescibir. In leg. fin. §. licentia, versic. illo videlicet, de quo ista L. sumpta est, adicitur, vel hereditatis quantitati imputare compellantur, finge enim hereditatem locupletem ita, ut ex ea etiam ultra rem illam occultatam, vel surreptam ab hærede, remanet: unde integre satisfiat creditoribus, & legatariis: & sic melius erit hæredi, quòd istud duplum imputetur hereditati, quia sic manebit sine pena, quia, quòd ipsi creditoribus, & legatariis solvat istam penam dupli, ut exponit ista L. partitum, videtur tamen, quòd ista L. suppleri debeat ex illa, cum ista pena sit inducta, ut amplius sit in hereditate ex quo legatariis, & creditoribus consequantur suum debitum, quòd etiam suaderi videtur ex ista L. cum dicit maliciosamente, & sic quando hæres animo fraudandi creditores, vel legatarios surprit, vel occultat rem hereditariam: secus quando nullum ex hoc generaretur præjudicium, & sic fraudus, seu occultatio non induceret detrimentum, arg. leg. pen. C. de revocan. bis qua in fraud. alie sunt, & L. 7. tit. 5. part. 2. & quæ

tales contiendas como estas, que aciescen en razon del inventario, (2) que las libren los Judgadores, que lo ouieren de fazer, a lo mas tarde, fasta un año; como quier que los otros pleytos que son llamados en latin, civiles, pueden durar, a lo menos, fasta tres años, (3) e los criminales, fasta dos años. (4)

Como deve pagar las mandas, e las debdas, cumplidamente, el heredero, si non fizo el inventario, al plazo que fue puesto.

Si el heredero, de que ouiere entrado la heredad del testador, non fiziere el inventario, (1) fasta aquel tiempo que de sufo diximos, dende adelante, fincan obligados, tambien los sus bienes que ouiere de otra parte, como los que ouo del testador, para pagar cumplidamente las debdas, e las mandas, (2) del fazedor del testamento:

Cavillo
Nb. 3. con
trou. Cap.
4. n. 6. 4.
ex 8.

quæ ibi dixi. Adde etiam, quod, & ultra penam dupli puniatur hæres supripiens, vel occultans, ut perdat falcidiam quoad omnes legatarios, ut in *auten. de hered. & falc.* §. *sanctimus*, & ibi gloss. super verbo *forte*, & illud jus autenticum est rationale: quia cum talis subtrahit inductat, & augmentat falcidiam, quoad omnes æquum est, ut respectu omnium puniatur: & sic à nemine falcidiam detrahat, & bene potest stare pena hujus dupli, de qua hic cum pena amissionis falcidie, de qua in *dist. §. sanctimus*, ut declarat Sall. quem vid. in *dist. versic. illo videlicet*.

(2) Del inventario. Not. hoc verbum, ex quo declaratur tex. in *auten. de hered. & falcid.* §. *illud quoque*, colla. 1. de quo ista L. sumpta est, nam largius, quam hic disponitur, gloss. & Doct. intelligunt illum §.

(3) Tres años. Nota bene: quia habes hic approbatam de isto jure partitarum declinationem, L. *properandum*, in *prin. C. de judic.* & non reperies alibi in isto libro partitarum. Video tamen ista in desuetudinem abisse, & sicut observatur in curiis ecclesiasticis, ut instantia non expiret triennio, ut voluit gloss. in *dist. L. properandum*, in *parte trienni*, in *fi. & gloss. in dist. L. properandum*, in *parte trienni*, in *fi. & gloss. in cap. fin. de dol. & cont. gloss. & Doct. in cap. venerabili, de judic.* sic etiam video in Curiiis regalibus, & certe bene, cum per hoc parcat laboribus, & expensis partium, & breviori via justitia ministratur.

(4) Dos años. Adde L. 7. tit. 29. part. 7. cujus dispositio, & etiam situs in hoc in desuetudinem abjerunt, videque ibi Deo dante dicam.

Hæres intra tempus juris inventarium non conficiens tenetur creditoribus, & legatariis etiam ultra vires hæreditatis, & falcidie commodo privatur. Hoc dicit. Habuit ortum à L. fin. C. de jure delib. §. fin. vero postquam.

(1) El inventario. Quid si fecit, sed omisit ponere aliquam rem in inventario fraudulenter, vel maliciose, an tenebitur in solidum creditoribus, vel legatariis, ac si nullum fecisse? Bart. in *leg. Paulus*, ff. ad *legem falcid.* tenet quod ex hoc hæres perdat beneficium inventarii in omnibus. Angel. vero ibi tenet, quod solum perdat beneficium inventarii quoad falcidiam, non vero, ut ex hoc teneatur ultra vires hæreditarias, & idem tenet Paul. de Cast. & Joann. de Imol. & Alex. & idem tenet Sicilic. in *leg. fin. §. illo videlicet*, C. de *jure delib. in fin.* ubi dicit de hoc fuisse questionem arduam: & ita se consultasse, solum ergo tenetur creditoribus, & legatariis in duplo rerum occultatarum, ut supra eod. L. proxima, & in amissione falcidie, quod autem si imperfecte fecit inventarium, quia non designavit res prout habetur, in *leg. 100. titul. 18. 3. part.* sed simpliciter dixit pono in inventario res, que sunt in tali loco, an gaudebit beneficio inventarii? Videtur dicendum, quod non, cum hoc ita sit substantiale, & probatur in *leg. fin. §. si vero postquam*, C. de *jure deliberandi*. Ibi secundum formam præsentis constitutionis paria enim sunt non facere, vel inutiliter facere, cap. inter corporalia, de *translatio. episcopi*, vel *elect.* cum *similib.* & adde, quod supra dixi in *leg. 5. in gloss. super verbo, todos los bienes*.

(1) Las mandas. Limita nisi agentes contra hæredem, in solidum confiterentur, quod in hereditate non remanet ultra id, quod hæres asserit: quia contra omnem præsumptionem juris, & de jure facientem contra hæredem non conficientem inventarium, quod occultaverit bona, admittitur probatio in contrarium per confessionem patris, ut notant Cinus, & Bart. in *autentica*, sed jam necesse, C. de *donat. anti. nupt.* & gloss. in corpore unde summittur, illa *auten.* & ita tenet Bald. singulariter, in *leg. filium quem habentem*, col. penult. C. *famil. hercis.* & licet Bald. ibi loquatur de legatariis ex ejus mente, & ex dicta ratione, idem vult in creditoribus, & ita etiam vult Alexand. in *leg. fin. §. si præstatam*, col. 1. C. de *jure delib.* ubi etiam Jalon. col. 2. *versic. limita tamen*, dictum Bald., non caret scrupulo, prout etiam tradit Socin. in *leg. 1. §. si in qui ante*, ff. ad *trebel.* & Alexand. in *leg. in ratione*, §. *quod vulgo*, col. 8. num. 13. ff. ad *legem falcid.* & quia hæres ad eundem videtur qua si contrahere cum creditoribus, & legatariis, L. apud *Julianum*, §. *final.* & L. *sequenti*, ff. *quib. ex caus. in posses. eat.* & in §. *hæres*, *instit. de obligat. que ex quasi contractu nascuntur*, & sic ex suo quasi contractu ex propriis bonis tenetur, hoc etiam vult ista L. partitarum, ibi cum dicit, *tambien los sus bienes que ouiere de otra parte*, como los que ouo del testador.

Præterea, §. *sanctimus*, in *autentico*, de *heredib. & falcid.* quid videtur esse fundamentum dicti Bald. non videtur se omnino fundare in illa præsumptione subtractionis, ut patet: cum dicit forte, & sic innuit, quod idem sit, si non subtraxerit, & videtur illa ratio impulsiva, & non finalis, text. cum gloss. & ibi Joann. de Imol. in *clementina 1. de appellat.* gloss. in *leg. in commodati*, §. *sicut*, ff. *commoda*. hoc etiam suaderi videtur ex L. *final.* §. *si vero postquam*, C. de *jure delib.* ubi non fit fundamentum in præsumptione furtionis, & occultationis rerum hæreditariarum, imò quia ex quo non fuit hæres usus beneficium inventarii remanet in antiqua dispositione juris communis, ex cujus dispositione tenebatur creditoribus, etiam ultra vires hæreditarias, L. *qua dotis*, ff. *solut. matrim.* L. *si te bonis*, C. de *jure delib.* & quia in pupillo cessat dicta præsumptio usurpationis, & nihilominus in pupillo etiam non doli capace procedit, ut teneatur ultra vires hæreditarias, §. *pupillus*, in *disto autentico*, de *heredi. & falcid.* ut etiam adducit idem Alexand. in *leg. fin. §. fin. C. de jure delib.* in illa questione, an Ecclesia non conficiens inventarium teneatur ultra vires hæreditarias, hoc etiam probari videtur ex §. *si vero non fecerit*, in *autentico*, de *heredi. & falcid.* ibi licet puræ substantiæ mortentis transcendat mensuram legatorum dato, & ibi licet dabit ei penam exactio sine malignitatis: cum transcederit leges, ex quibus caute omnia agens nihil poterat damnificari, forè possit distingui inter creditores, & legatarios, ut dictum Bald. procedat in legatariis prout re vera ipse loquitur, & non in creditoribus: & est ratio differentie maxima: quia creditores tractant de damno: legatarii vero de lucro. Item quia hæres reputatur eadem persona cum defuncto, ut in *autentico*, de *jurjurand. à mori. præsti.* & sicut defunctus tenebatur in so-

En que manara deve el heredero tomar la heredad, si entendiere que le es provechosa.

Tomado auiendo acuerdo el heredero, si le place de recebir la herencia, en que es establecido por heredero de otro, o le pertencece por M 2 ra.

to: è non puede retener, nin sacar para si, la su quarta parte de los bienes del testador, de las mandas; (3) ante las due pagas enteramente, pues que non fizo el inuentario a la fazon que deuia.

solidum, sic, & ejus hæres, qui non fecit inventarium, quæ ratio cessat in legatariis, quibus defunctus in nihil tenebatur, & quia de jure communi antiquo ita erat constituta in hoc differentia inter creditores, & legatarios, nam respectu creditorum hæres tenebatur in solidum, etiam si constaret hæreditatem non esse solvendo, *dist. leg. qua dotis*, legatariis vero non tenebatur ultra vires hæreditarias, ut in *leg. 1. §. si in qui ante*, ff. ad *Trebellian.* L. in *ratione*, §. *quod vulgo*, ff. ad *legem falcid.* gloss. in *disto §. si vero postquam*, de jure tamen authenticum additum fuit, ut etiam similiter legatariis tenebatur in solidum, non factum inventario: ut in *dist. §. si vero non fecerit*, & in *auten. sed cum testator. C. ad leg. falc.* & *distam autent.* quodammodo se fundat in præsumptione subtractionis, & sic in legatariis habere positum locum dictum Bald. attento jure communi, ista tamen, L. partitarum reficit cum equiparet in hoc creditores, & legatarios nihil asserens de tali præsumptione: imò expresse disponens, ut de propriis bonis hæres teneatur, & in rigore juris istud videtur verius, tam in legatariis, quam in creditoribus, tu cogita, quia dictum Bald. fulticit maxima æquitate, & Docto. magis communiter cum eo transeunt, & adde Paul. in *leg. in ratione*, §. *quod vulgo*, ad *fin. ff. ad leg. falc.* an autem in foro conscientie hæres teneatur ad debita ultra vires hæreditarias? Bart. tenet, quod non, in *rubrica*, ff. *de acquir. hered. versic. & ex hoc sequitur*, allegat Hostien. in *summa*, de *usu. §. pen. versic. quid si bona*, & Joann. Andr. in *cap. quanquam*, de *usu. lib. 6. in novella*, & quod ita tenent Theologi, ut dicit se vidisse in multis sententiis eorum, & idem tenet Bald. in *dist. leg. filium quem habentem*, col. pen. *allegat. cap. parroguano*, de *sepu.* subdens, quod si legatarius plus extorqueret, teneatur ad restitutionem in foro conscientie: quia ille fortis non sequitur jus civile, in quo jus civile fundat se in fictione, non in veritate, & ibi lubdit, quod licet ad petitionem hæredis, super talibus articulis, quod nulla alia bona manerunt, nisi talia non cogantur legatarii respondere: tamen iudex optime faciet, si interroget ex officio, ut obviet iniquæ extorsioni, L. *illicitas*, in *prin. ff. de offic. præst.* Joan. de Imol. in *dist. rubrica*, ff. *de acquir. hered.* postquam retulit Angel. in *leg. 1. §. hæc stipulatio*, ff. *si cui plusquam per legem falc.* volentem, quod etiam in foro conscientie hæres teneatur ultra vires hæreditarias, distinguit, quod si hæres volebat vires hæreditarias, non sufficere, & nihilominus adivit: quia tunc videtur obligari ex suo, quasi contractu, teneatur etiam in foro conscientie: cum videatur se creditoribus obligasse, si autem ignoravit, vel dubitavit, an sciverit, vel ignoraverit, & tunc non teneatur ultra vires hæreditarias: quia tunc non videtur se obligasse ultra vires, cum sententia Bart. transit Alex. in *dist. rubrica*, ubi Jalon. dicit, ita esse communem opinionem, Fredericus vero de Senis, *consil. 21.* & Joann. de Imol. L. *sibi contrarius*, in *L. gerit*, ff. *de acquir. hered.* & Paul. de Cast. in *dist. rubrica* tenent contractum dicentes, nullam in hoc esse differentiam inter forum conscientie: & judiciale, lex, & enim humana que iusta etiam in foro animæ est servanda, secundum S. Tho. 1. 2. *quest. 96. art. 4.* gloss. communiter approbata, in *cap. que in Ecclesiis*, de *consil.* articulus iste est satis disputabilis, & totum pondus ad declensionem consistit, an lex humana se fundet in presumptione, vel non: quia si ex presumptione, non obligaret in foro animæ ubi veritas attenditur, quod autem istæ leges de confessione inventarii disponentes, non se fundent ex sola præsumptione, satis liquet ex supra

distis, Aretin. in *dist. rubrica* distingubat inter creditores, & legatarios, ut etiam dixi in *quæst. præcedenti*, quæ distinctio forte possit procedere attento, quod dictus, §. *si vero non fecerit*, moveatur ex præsumptione, & quod saltem suspicans ita statuit: sed attenda dispositione hujus L. partitarum, quæ non se fundat in tali præsumptione, videtur de rigore idem debere dici in legatariis, quod in creditoribus, benignior tamen est sententia ita distinguens: cum forte ista L. partitarum habuerit eundem intentum, quem dictus §. *si vero non fecerit*, de qua ista sumpta est, tu cogita alios casus in quibus hæres non convenitur in solidum, licet non fecerit inventarium, vide per Alex. in *dist. §. & si præstatam*, & quid de Ecclesia, vide eundem, in *dist. leg. fin. §. fin.* per gloss. & Doct. in *cap. 1. de testament.*

(3) De las mandas. Non ergo perdet Trebellianicam, vide per Bartol. & Doct. in *leg. Marcellus*, §. *quod autem*, ff. ad *Trebellian.* & Bald. in *auten. sed cum testat. C. ad leg. falcid.* col. 1. neque obstat §. *sanctimus*, & §. *si vero non fecerit*, in *auten. de heredib. & falcid.* cum dicit de *fideicommissariis*: nam intelligitur de fideicommissis particularibus, non de fideicommissis universalibus unde constitutiones loquentes de falcidia amittenda, corrigentes in hoc jus commune, non sunt trahendæ ad Trebellianicam, vide late per Alexand. in *dist. leg. Marcellus*, in *prin. col. pen. & fin. versic. 3.* quæsit hic Bartol. ubi refert plures, qui tenuerunt contrarium, sed ipse refidet, quod non amittat Trebellianicam dicens esse magis communem opinionem, & satis in istam partem confert hæc, L. *partitarum*, & vide quæ dixi supra eodem, L. 5. in *gloss. 1.* contrarium tamen opinionem, imò, quod hæres non conficiens inventarium, prius Trebellianica, dicit magis communem, & veriorum Decius *consil. 236. in 5. dubio* ubi plures, istam partem tenentes refert, & idem vult Diaconus à Covarruvias in *cap. Raynuntius*, §. 2. *limit. 16. de test.* neque perdet legitimam debitam jure nature, gloss. in *§. si vero non fecerit*, in *auten. de hered. & falcid.* tenebitur tamen dato, quod non perdat legitimam solvere debita, & credita de suo, ut declarat Bart. in *disto §. si vero non fecerit*, & adde gloss. in *dist. leg. fin. §. pen. in gloss. fin. in fin. C. de jure deliberandi*, ubi Alexand. dicit istam opinionem magis communiter teneri, quæ opinio approbatur per L. 7. tit. 11. *infra ead. part.* diminuitur ergo legata ratione legitimæ, sed sic diminuta solventur ultra vires hæreditarias, ut per Bartol. & Alberic. in *dist. autent. sed cum testator. C. ad leg. falcidiam*, ubi declarat Albericus, quæ utilitas erit filio detrahente legitimam: cum de residuo, & proprio teneatur solvere legata integraliter. Adde etiam Baldum, in *leg. 1. C. de bon. aucthor. judic. possi.* gravato ergo filio legatis, deducetur legitimam, & tenebunt legata respectu quintæ partis, & integraliter solver illa filius, licet excedant quintum, interesse ergo affectionis ad bona paterna, erit utilitas, quam ex hoc consequetur filius, & quia propria bona filii augentur ex deductione legitimæ.

Potest hæres declarare se verbis hæreditatem adire, vel etiam factis, ut colendo prædia, & alia, quæ citra jus, & nomen hæredis, & domini fieri non possunt. Sed si quis, non ut hæres, sed pietatis causa faciat, ut servos hæreditarios curare, vel res, ne perdamur, custodire, non videtur propter hoc adire: debet tamen (ne de hoc dubitetur) prædicta non ut hæres se facere protestari. Hoc dicit.